

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΛΕΞΟΥΔΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΡΙΓΚΟΣ

ΛΕΤΙΣΙΑ ΚΟΛΟΜΠΑΝΙ

Ο χαρταετός

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΛΕΤΙΣΙΑ ΚΟΛΟΜΠΙΑΝΙ

Ο χαρταετός

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ

Γιάννης Στρίγκος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 603

Λετισιά Κολομπανί, *Ο χαρταετός*

Laetitia Colombani, *Le cerf-volant*

Μετάφραση: Γιάννης Στρίγκος

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια-Διόρθωση: Ιωάννα Ανδρέου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright® για τη φωτογραφία εξωφύλλου: Figure8Photos
/Getty Images/Ideal Image

Copyright® Éditions Grasset & Fasquelle, 2021

Copyright® για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ
(Εκδόσεις Πατάκη), 2021

Πρώτη έκδοση στη γαλλική γλώσσα από τις εκδόσεις Grasset,
Παρίσι 2021

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,
Αθήνα, Φεβρουάριος 2024
KET E008 ΚΕΠ 129/24
ISBN 978-618-07-0446-4

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Πρόλογος

*Χωριό Μαχαμπαλιπουράμ
Περιφέρεια Καντσιπουράμ
Ομοσπονδιακή πολιτεία Ταμίλ Ναντού
Ινδία*

Η ΛΕΝΑ ΞΥΠΝΑΕΙ μ' ένα παράξενο συναίσθημα, σαν να πεταρίζει μια πεταλούδα στα σπλάχνα της. Ο ήλιος έχει μόλις ανατείλει στο Μαχαμπαλιπουράμ. Ήδη κάνει ζέστη μέσα στο καλύβι, μεσοτοιχία με το σχολείο. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, το μεσημέρι η θερμοκρασία θα πλησιάσει τους σαράντα βαθμούς. Η Λένα δε θέλησε να βάλει κλιματιστικό – τα σπίτια της γειτονιάς δεν έχουν, γιατί το δικό της να αποτελεί εξαίρεση; Ένας απλός ανεμιστήρας ανακυκλώνει τον αποπνικτικό αέρα του δωματίου. Από την παραλία, σε πολύ κοντινή απόσταση, δε φτάνει παρά μονάχα μια βαριά πνοή, σαν δύσοσμη ανάσα, όπου η έντονη μυρωδιά αποξηραμένου ψαριού καλύπτει τη θαλασσινή αύρα. Η σχολική χρονιά ξεκινά με καύσωνα, κάτω από έναν κατάφορτο με σύννεφα ουρανό. Έτσι γίνεται σε τούτη τη γωνιά του κόσμου: το σχολικό έτος ξεκινά τον Ιούλιο.

Τα παιδιά όπου να 'ναι θα 'ρθουν. Στις οχτώ και μισή ακριβώς θα περάσουν την πύλη, θα διασχίσουν το προαύλιο και θα κατευθυνθούν προς τη μοναδική σχολική αίθουσα, νιώθοντας λίγο άβολα με τις ολοκαίνουριες μαθητικές στολές τους. Η Λένα πρόσμενε αυτή τη μέρα, την προσδοκούσε, την είχε φανταστεί χιλιάδες φορές. Σκέφτεται την ενέργεια που χρειάστηκε να καταναλώσει για να πραγματοποιήσει το όραμά της – ένα όραμα τρελό, αδιανόητο, γέννημα της θέλησής της και μόνο. Σαν άνθος λωτού που ξεπροβάλλει απ' τη λάσπη, το μικρό αυτό σχολείο ξεφύτρωσε στην περιφέρεια αυτής της παραθαλάσσιας πόλης που κάποιοι ακόμα αποκαλούν χωριό – χιλιάδες άτομα έχουν μαζευτεί εδώ, στις όχθες του Κόλπου της Βεγγάλης, ανάμεσα στους πανάρχαιους ναούς και την παραλία, όπου συναντά κανείς αδιακρίτως αγελάδες, ψαράδες και προσκυνητές. Με τους φρεσκοβαμμένους τοίχους του και το ευρύχωρο προαυλίο του γύρω από το μοναδικό δέντρο, μια πελώρια ινδική συκιά, το κτίριο, που δεν έχει τίποτα κραυγαλέο, ενσωματώνεται διακριτικά στο τοπίο. Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί ότι η ύπαρξή του οφείλεται σε θαύμα. Η Λένα θα 'πρεπε να χαίρεται, να υποδέχεται τη στιγμή σαν γιορτή, σαν νίκη, σαν επίτευγμα.

Κι όμως, δεν καταφέρνει να σηκωθεί. Το σώμα της είναι βαρύ, σαν ατσάλι. Τη νύχτα που πέρασε, ήρθαν πάλι να τη στοιχειώσουν τα φαντάσματά της. Στριφογύρισε πολλές φορές στο κρεβάτι της, προτού

βουλιάξει σ' έναν επιφανειακό ύπνο όπου το παρόν και το παρελθόν γίνονταν ένα – είδε τον εαυτό της στα ξεκινήματα του σχολικού έτους ως εκπαιδευτικό, να συμπληρώνει στοίβες από έγγραφα και καταλόγους με προμήθειες ή να προετοιμάζει τη διδακτική ύλη. Της άρεσε αυτή η αναστάτωση της επιστροφής μετά τις πολύμηνες καλοκαιρινές διακοπές. Η μυρωδιά των λείων και ολοκαίνουριων προστατευτικών καλυμμάτων για τα τετράδια, οι παραγεμισμένες με μαρκαδόρους κασετίνες, οι ακόμα άδειες ημερολογιακές ατζέντες, οι φρεσκοκαθαρισμένοι μαυροπίνακες, όλα αυτά της έφερναν ανείπωτη χαρά, τη γέμιζαν με την ανακουφιστική βεβαιότητα μιας αέναης επανεκκίνησης. Ξαναβλέπει τον εαυτό της στο σπίτι, στους διαδρόμους του σχολείου, δραστήρια, βιαστική. Εκεί βρισκόταν η ευτυχία, φωλιασμένη στις ασήμαντες στιγμές της καθημερινότητας, της οποίας η επανάληψη της δημιουργούσε την αίσθηση μιας ύπαρξης αναλλοίωτης και προστατευμένης.

Πόσο μακριά τής φαίνεται τώρα η αλλοτινή της ζωή! Με την ανάκληση αυτών των αναμνήσεων, η Λένα νιώθει να βυθίζεται σ' έναν ωκεανό φόβου απ' τον οποίο δεν ξέρει πώς να γλιτώσει. Ξαφνικά την πολιορκούν οι αμφιβολίες. Τι ήρθε να κάνει εδώ, σ' αυτή την ινδική υποήπειρο, που απέχει έτη φωτός από τον τόπο της; Ποιο καπρίτσιο της μοίρας είναι αυτό που την οδήγησε σε τούτο το χωριό με το δυσπρόφερτο όνομα, όπου τίποτα δεν την περίμενε κι

όπου η ζωή είναι τόσο ζόρικη και σκληρή όσο και τα ήθη των κατοίκων του; Τι ήρθε να αναζητήσει εδώ; Η Ινδία την έκανε να χάσει τα σημεία αναφοράς της και τις βεβαιότητές της. Σε τούτο τον πρωτόγνωρο για εκείνη κόσμο, πίστεψε ότι θα μπορέσει να ξεπεράσει τη θλίψη της – ανθρώπινη απόπειρα, ένα φτωχό μετερίζι που θέλησε να προτάξει ενάντια στη δυστυχία, σαν να χτίζει κανείς ένα κάστρο από άμμο δίπλα σε μανιασμένη θάλασσα. Το ανάχωμα δεν άντεξε. Η θλίψη την πρόφτασε, κόλλησε πάνω στο πετσί της όπως τα νωπά της ρούχα μες στην καλοκαιρινή υγρασία. Ετούτη την πρώτη μέρα της νέας σχολικής χρονιάς, νιώθει πάλι την ίδια, απαράλλακτη θλίψη.

Ακούει απ' το κρεβάτι της τους πρώτους μαθητές να καταφτάνουν. Έχουν σηκωθεί από νωρίς, γεμάτοι αδημονία – θα θυμούνται αυτή τη μέρα για όλη τους τη ζωή. Σπρώχνονται ήδη για να μπουν στο προαύλιο. Η Λένα δεν μπορεί να κουνηθεί. Θυμώνει με τον εαυτό της γι' αυτή τη λιποταξία. Να λυγίσει τώρα, μετά από τόσον αγώνα... Τι απογοήτευση! Είχε χρειαστεί να δείξει θάρρος, υπομονή και αποφασιστικότητα για τούτο το εγχείρημα. Δεν ήταν μόνο οι νομικές διαδικασίες κι οι ειδικές άδειες. Μέσα στη δυτικότερονη αθωότητά της, η Λένα είχε φανταστεί ότι οι κάτοικοι της περιοχής θα έσπευδαν να στείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο, πανευτυχείς που επιτέλους μπορούσαν να τους προσφέρουν τη μόρφωση που ως τώρα η κοι-

ωνία δεν τους επέτρεπε να αποκτήσουν. Δεν περιμενε πως θα χρειαζόταν να καταβάλει τόσες προσπάθειες για να τους πείσει. Το ρύζι, οι φακές και τα τσαπάτι* υπήρξαν οι καλύτεροι σύμμαχοί της. Εδώ, τα παιδιά θα έχουν φαγητό, τους είχε υποσχεθεί. Γεμάτα στομάχια: ένα σοβαρό επιχείρημα για τις συχνά πολυμελείς και πεινασμένες οικογένειες – στο χωριό, πολλές γυναίκες έχουν ως και δέκα ή δώδεκα παιδιά.

Με κάποιους, οι διαπραγματεύσεις υπήρξαν ακόμη πιο σκληρές. Θα σου δώσω τη μία, αλλά θα κρατήσω την άλλη, της είχε απαντήσει μια μητέρα μιλώντας για τις κόρες της. Η Λένα δεν άργησε να καταλάβει ποια θλιβερή πραγματικότητα κρυβόταν κάτω απ' αυτά τα λόγια. Εδώ, τα μικρά παιδιά δουλεύουν όπως οι μεγάλοι, αποτελούν πηγή εισοδήματος. Εργάζονται σκληρά στους μύλους επεξεργασίας ρυζιού, μέσα στη σκόνη και τον εκκωφαντικό θόρυβο των μηχανών, στα υφαντουργεία, στην παραγωγή πυρότουβλων, στα ορυχεία, στα αγροκτήματα, στις φυτείες γιασεμιού, τσαγιού, κάσιους, στα υαλουργεία, στα εργοστάσια σπύριτων, τσιγάρων, στους ορυζώνες, στις χωματερές. Είναι πωλητές, λούστροι, επαίτες, ρακοσυλλέκτες, εργάτες στα χωράφια, στα λατομεία, οδηγοί σε ποδήλατα-ταξί. Μπορεί η Λένα να το ήξερε θεωρητικά, αλλά κατάλαβε την πραγματική του διά-

---

* Παραδοσιακό ινδικό ψωμί χωρίς προζύμι. [Οι σημειώσεις ανήκουν στη συγγραφέα, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά.]

σταση τώρα που εγκαταστάθηκε εδώ: η Ινδία είναι η μεγαλύτερη αγορά παιδικής εργασίας σε ολόκληρο τον κόσμο. Είχε δει κάποια ρεπορτάζ σχετικά μ' αυτές τις φάμπρικες της Carpet Belt στα βόρεια της χώρας, όπου παιδιά είναι αλυσοδεμένα στους αργαλειούς και δουλεύουν ως και είκοσι ώρες ημερησίως, όλες τις ημέρες του χρόνου. Μια σύγχρονη μορφή δουλείας που συνθλίβει τα πιο φτωχά κοινωνικά στρώματα. Η κοινότητα των Ανέγγιχτων είναι η πλέον πληττόμενη. Θεωρούμενοι μιάσματα, οι άνθρωποι αυτοί, από τα βάθη των αιώνων, είναι υπόδουλοι στις λεγόμενες ανώτερες κάστες. Τα πιο μικρά σε ηλικία παιδιά δεν αποτελούν εξαίρεση, αναγκασμένα καθώς είναι να βοηθούν τα μεγαλύτερα στα απωθητικά τους καθήκοντα. Η Λένα έχει δει παιδιά, μέσα στα φτωχικά καλύβια του χωριού, να στρίβουν μπίντις* με τα λεπτά τους δαχτυλάκια απ' τα χαράματα ως το σούρουπο. Φυσικά οι αρχές διαψεύδουν την ύπαρξη τέτοιων πρακτικών: επισήμως, η παιδική εργασία απαγορεύεται διά νόμου μέχρι την ηλικία των δεκατεσσάρων ετών, όμως προβλέπεται μια αξιοσημείωτη εξαίρεση στον κανόνα «στην περίπτωση που κάποιο παιδί εργάζεται στο πλαίσιο μιας οικογενειακής επιχείρησης»... Μια σύντομη ρήτρα η οποία αφορά την πλειονότητα των παιδιών που γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης. Μια σύντομη ρήτρα μόνο, που αφορά εκατομμύρια παιδιά με ακρωτηριασμένο

---

* Λεπτά τσιγάρα καπνού που φτιάχνονται από φύλλα εβένου.

μέλλον. Τα κορίτσια αποτελούν τα πρώτα θύματα αυτής της αναγκαστικής εργασίας. Μένουν σπίτι υποχρεωτικά, φροντίζουν τα αδέρφια τους, μαγειρεύουν, πηγαίνουν να φέρουν νερό και ξύλα, συγουρίζουν, πλένουν τα πιάτα και βάζουν μπουγάδα απ' το πρωί ως το βράδυ.

Η Λένα έκανε τα αδύνατα δυνατά για να πείσει τους γονείς. Προχώρησε μαζί τους σε αδιανόητες διαπραγματεύσεις, τους υποσχέθηκε ότι θα αναπληρώνει σε ρύζι η ίδια τον μισθό κάθε παιδιού, έτσι ώστε να μη λείψουν τα χρήματα από την οικογένεια. Το μέλλον ενός παιδιού με αντίτιμο ένα σακί ρύζι, παράδοξη εμπορική συναλλαγή, στην οποία προέβη χωρίς διασταγμούς. Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα, είπε από μέσα της. Τα πάντα επιτρέπονται στον αγώνα για τη μόρφωση των παιδιών. Έδειξε πείσμα, ανυποχώρητη επιμονή. Και σήμερα, τα παιδιά ήρθαν σχολείο.

Ανήσυχο που δεν τη βλέπει στο προαύλιο, ένα απ' αυτά πλησιάζει το καλύβι με τις κλειστές κουρτίνες – όλα τους ξέρουν ότι η Λένα μένει εδώ, σ' αυτό το παράρτημα του σχολείου που είναι ταυτόχρονα το κατάλυμά της και το γραφείο της. Μάλλον σκέφτηκε πως η δασκάλα τους δεν έχει ξυπνήσει ακόμα και της χτυπάει την πόρτα φωνάζοντας μια απ' τις ελάχιστες αγγλικές λέξεις που έχει μάθει: «*School! School*». Κι αυτή η ξαφνική κραυγή ακούγεται σαν κάλεσμα, σαν ύμνος στη ζωή.

Τη λέξη αυτή την ξέρει καλά η Λένα. Της έχει αφιερώσει είκοσι χρόνια απ' τη ζωή της. Από τότε που θυμάται τον εαυτό της, η επιθυμία της ήταν πάντα να διδάξει. Όταν μεγαλώσω θα γίνω δασκάλα, έλεγε όταν ήταν μικρή. Ένα όνειρο πολύ κοινότοπο, θα πουν κάποιои. Ο δρόμος της ωστόσο την οδήγησε μακριά από την πεπατημένη, ως ετούτο το χωριό της πολιτείας Ταμίλ Ναντού, ανάμεσα στο Τσεννάι και το Ποντισερύ, σ' αυτό το καλύβι όπου βρίσκεται τώρα ξαπλωμένη. *Είσαι γεννημένη γι' αυτή τη δουλειά*, της είχε πει ένας καθηγητής της στο πανεπιστήμιο. Και μπορεί μεν η Λένα να αναγνωρίζει ότι όλα αυτά τα χρόνια της διδασκαλίας διέβρωσαν τον ενθουσιασμό και την ενέργειά της, όμως οι πεποιθήσεις της δεν άλλαξαν σε τίποτα: πιστεύει στην εκπαίδευση ως μαζικό όπλο δημιουργίας.

«Τα παιδιά έχουν τα πάντα, εκτός απ' αυτά που εμείς τους στερούμε» έλεγε ο Ζακ Πρεβέρ – αυτή η φράση την έχει καθοδηγήσει σε όλη της την οδύσσεια, σαν ιερό μάντρα. Η Λένα θέλει να είναι αυτή που θα επιστρέψει στα παιδιά ό,τι τους στέρησαν οι άλλοι. Μερικές φορές τα φαντάζεται στο πανεπιστήμιο, να γίνονται μηχανικοί, χημικοί, γιατροί, εκπαιδευτικοί, λογιστές ή αγρονόμοι. Κι όταν θα έχουν πλέον κατακτήσει το πεδίο αυτό που για τόσο καιρό τούς ήταν απαγορευμένο, τότε θα μπορέσει να πει σε όλους στο χωριό: Κοιτάξτε τούτα τα παιδιά, μια μέρα θα κυβερνήσουν τον κόσμο, κι ο κόσμος τότε δεν μπορεί

παρά να είναι καλύτερος, επειδή θα είναι πιο δίκαιος και πιο μεγάλος. Υπάρχει ίσως αφέλεια στη σκέψη αυτή, όπως κι ένα ψήγμα αλαζονείας, όμως υπάρχει και αγάπη και, προπάντων, πίστη στη δουλειά και στο λειτούργημα που υπηρετεί.

«*School! School!*» Το πιτσιρίκι εξακολουθεί να φωνάζει και η λέξη ακούγεται σαν επίθεση ενάντια στη μιζέρια, μια μεγάλη κλοτσιά που σαρώνει τις πανάρχαιες κάστες της Ινδίας, κάνοντας μια νέα μοιρασιά στην τράπουλα της ανθρωπότητας. Μια λέξη που έχει τη μορφή της υπόσχεσης, το διαβατήριό για μια άλλη ζωή. Κάτι παραπάνω από ελπίδα: σωτηρία. Η Λένα το ξέρει: από τη στιγμή που τα παιδιά αυτά θα διαβούν την πόρτα του σχολείου, από τη στιγμή που θα εισέλθουν στην αίθουσα, η ζωή θα πάψει να είναι εχθρική απέναντί τους και θα τους ανοίξει την πόρτα προς μια βεβαιότητα: ότι η μόρφωση είναι η μοναδική ευκαιρία που τους δίνεται για να ελευθερωθούν απ' τη μοίρα στην οποία η κοινωνική τους καταγωγή τα έχει καταδικάσει.

School. Η λέξη είναι σαν βέλος που βρίσκει τον στόχο στην καρδιά της. Τη ζωντανεύει, διώχνει μακριά τους αλλοτινούς φόβους της, την επαναφέρει στο παρόν. Απ' αυτή τη λέξη αντλεί τη δύναμη να σηκωθεί απ' το κρεβάτι. Η Λένα ντύνεται, βγαίνει από το καλύβι κι αντικρίζει ένα θέαμα που την καθηλώνει: το προαύλιο είναι γεμάτο παιδιά που παίζουν γύρω

από την ινδική συκιά. Παιδιά πανέμορφα, με μάτια κατάμαυρα σαν έβενο, μαλλιά ξεχτένιστα και χαμόγελα απ' τα οποία λείπουν κάποια δόντια. Την εικόνα αυτή η Λένα θα 'θελε να την απαθανατίσει, να την κρατήσει για πάντα στην οθόνη του μυαλού της.

Η μικρή βρίσκεται κι εκείνη εκεί. Στέκεται ευθυτενής και περήφανη, μέσα σ' όλη αυτή την αναστάτωση και τη φασαρία. Δε συμμετέχει ούτε στα παιχνίδια, ούτε στις κουβέντες. Απλώς βρίσκεται εκεί, και η παρουσία της είναι από μόνη της μια ανταμοιβή για όλες τις μάχες των τελευταίων μηνών. Η Λένα παρατηρεί το πρόσωπο της μικρής, τις πλεξούδες της, την αδύνατη φιγούρα της μέσα στη μαθητική στολή που φοράει με καμάρι, αυτή τη φορεσιά που δεν είναι απλώς ένα κομμάτι ύφασμα αλλά μια νίκη. Το όνειρο μιας άλλης γυναίκας, που σήμερα το κάνουν πραγματικότητα μαζί, οι δυο τους.

Η Λένα γνέφει στη μικρή. Εκείνη πλησιάζει το κουδούνι και το χτυπάει με σθένος. Υπάρχει κάτι παραπάνω από ενέργεια στην κίνηση αυτή, υπάρχει αυτοπεποίθηση, μια καινούρια εμπιστοσύνη στο μέλλον, η οποία συγκλονίζει τη Λένα. Το κουδούνισμα αντηχεί στον καθαρό πρωινό αέρα. Τα παιχνίδια κι οι φωνές σταματούν απότομα. Οι μαθητές κατευθύνονται προς την αίθουσα με τους λευκούς τοίχους, περνάνε την πόρτα, κάθονται στα χαλιά, παίρνουν τα βιβλία και τα τετράδια που τους δίνει η Λένα.

Στρέφουν το βλέμμα τους πάνω της και ξαφνικά απλώνεται σιωπή, μια σιωπή τόσο απόλυτη, που θα μπορούσε ν' ακουστεί ακόμα και το πέταγμα μιας μύγας. Στα σπλάχνα της, η Λένα νιώθει την πεταλούδα να πεταρίζει πιο γρήγορα. Παίρνει τότε μια βαθιά ανάσα.

Και το μάθημα ξεκινά.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

Το κοριτσάκι στην παραλία

Κεφάλαιο 1

Δύο χρόνια νωρίτερα

ΠΑΡΟΛΟ ΠΟΥ Η ΩΡΑ είναι περασμένη, η ασφυκτική ζέστη την πνίγει με το που κατεβαίνει απ' το αεροπλάνο. Η Λένα αποβιβάζεται στον διάδρομο του αερολιμένα του Τσεννάι, όπου δεκάδες υπάλληλοι πηγαινοέρχονται ήδη στο σκοτάδι, αδειάζοντας τον χώρο αποσκευών του αεροπλάνου που μόλις προσγειώθηκε. Με τα χαρακτηριστικά ταλαιπωρημένα από την ατέλειωτη μέρα ταξιδιού, περνάει απ' το τελωνείο, παραλαμβάνει τις βαλίτσες της και εξέρχεται από την αχανή και κλιματιζόμενη αίθουσα υποδοχής διασχίζοντας τις γυάλινες πόρτες. Πατάει το πόδι της έξω κι ολόκληρη η Ινδία βρίσκεται κιόλας εκεί, μπροστά στα μάτια της. Η χώρα χιμάει πάνω της σαν αγριεμένο θηρίο.

Από την πρώτη στιγμή η Λένα εντυπωσιάζεται από το πυκνό πλήθος, τον θόρυβο, τις εκκωφαντικές κόρνες των αυτοκινήτων και το κυκλοφοριακό χάος μια τόσο περασμένη ώρα. Κρατώντας σφιχτά τις απο-

σκευές της, ακούει από παντού φωνές να της απευθύνονται, βλέπει χιλιάδες χέρια χωρίς πρόσωπο να προσπαθούν να τη γραπώσουν, ταξί ή χειράμαξες να της προτείνουν τις υπηρεσίες τους, κάποιους να επιμένουν να της κουβαλήσουν τις βαλίτσες με αντάλλαγμα μερικές ρουπίες. Ούτε κι η ίδια δεν ξέρει πώς βρέθηκε στο πίσω κάθισμα ενός αυτοκινήτου γεμάτου χτυπήματα του οποίου ο οδηγός προσπαθεί απεγνωσμένα να κλείσει το πορτομπαγκάζ, προτού το αφήσει ορθάνοιχτο και αρχίσει μια ατελείωτη λογοδιάρροια στα ταμίλ και στα αγγλικά μαζί. *Super driver!* φωνάζει κάθε τόσο, ενώ η Λένα ρίχνει ανήσυχα βλέμματα πίσω προς τις βαλίτσες της, που κινδυνεύουν να πέσουν σε κάθε στροφή. Παρατηρεί, άφωνη, την πυκνή κυκλοφορία, τα ποδήλατα που ελίσσονται ανάμεσα στα φορτηγά, τα δίκυκλα όπου είναι σκαρφαλωμένα τρία ή τέσσερα άτομα μαζί, ενήλικες, ηλικιωμένοι ή παιδιά, χωρίς κράνη, με τα μαλλιά να ανεμίζουν, τον κόσμο που κάθετα στην άκρη του δρόμου, τους πλανόδιους πωλητές, τους τουρίστες που συνωστίζονται μπροστά στα εστιατόρια, τους παλιούς και τους σύγχρονους ναούς στολισμένους με γιρλάντες, τα εξαθλιωμένα μαγαζιά μπροστά στα οποία περιφέρονται ζητιάνοι. Πλήθος παντού, σκέφτεται η Λένα, στις παρυφές των αυτοκινητόδρομων, στους δρόμους, στην παραλία κατά μήκος της οποίας κινείται το ταξί. Δεν έχει ξαναδεί ποτέ κάτι τέτοιο. Τη συνεπαίρνει το θέαμα, την εκπλήσσει και την τρομάζει εξίσου.

Ο ταξιδιτζής σταματά μπροστά στην πανσιόν της, ένα κτίριο λιτό και διακριτικό, με καλή βαθμολογία στις ταξιδιωτικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο. Το κατάλυμα δε διαθέτει καμία πολυτέλεια, έχει όμως δωμάτια με θέα τη θάλασσα – αυτό ήταν η μόνη απαίτηση της Λένας, το μόνο πράγμα που είχε ανάγκη.

Να φύγει, ν' ανοίξει πανιά – η σκέψη αυτή επιβλήθηκε μέσα της σαν κάτι προφανές, κάποια άγρυπνη νύχτα. Να χαθεί στα πέρατα της γης, για να μπορέσει να ξεναβρεί τον εαυτό της. Να ξεχάσει τις τελετουργικές της συνήθειες, την καθημερινότητά της, την απόλυτα ρυθμισμένη ζωή της. Στο σιωπηλό της σπίτι, όπου κάθε φωτογραφία, κάθε αντικείμενο, της θύμιζε το παρελθόν, φοβόταν μήπως παγιωθεί στη θλίψη της, σαν κέρινο άγαλμα σε μουσείο. Κάτω από άλλους ουρανούς, σε διαφορετικά μήκη και πλάτη της γης, θ' αρχίσει ν' ανασαίνει ξανά, θα γιατρέψει τις πληγές της. Το φευγικό είναι σωτηρία μερικές φορές, σκέφτεται. Νιώθει ότι χρειάζεται τον ήλιο, το φως. Ότι χρειάζεται τη θάλασσα.

Η Ινδία... γιατί όχι; Είχαν υποσχεθεί με τον Φρανσουά πως θα έκαναν αυτό το ταξίδι, αλλά το σχέδιο είχε ναυαγήσει, όπως ένα σωρό σχέδια που κάνουμε και μετά τα ξεχνάμε ελλείψει χρόνου, ενέργειας, διαθεσιμότητας. Και η ζωή συνέχιζε να περνά, με την ακολουθία της σε μαθήματα, σε συνελεύσεις, σε συμ-

βούλια καθηγητών, σε εορταστικές εξόδους για το τέλος του σχολικού έτους, με όλες αυτές τις στιγμές που διαδοχικά εξακολουθούσαν να γεμίζουν τις μέρες της. Δεν κατάλαβε πώς κύλησε ο χρόνος, έτσι καθώς αφέθηκε να την παρασύρει το ρεύμα, αυτή η δίνη της καθημερινότητας, που την απορροφούσε εξ ολοκλήρου. Τα είχε αγαπήσει αυτά τα δραστήρια χρόνια με τους έντονους ρυθμούς. Ήταν τότε μια γυναίκα ερωτευμένη, μια εκπαιδευτικός με πάθος, που δινόταν στη δουλειά της. Ο χορός αυτός σταμάτησε όμως, απότομα, ένα απόγευμα του Ιούλη. Χρειάστηκε να κρατηθεί γερά για να μην πέσει στην άβυσσο. Να μη βουλιάξει.

Επέλεξε τελικά το Κορομαντέλ, στα παράλια του Κόλπου της Βεγγάλης, του οποίου το όνομα και μόνο είναι σαν να υπόσχεται έναν κόσμο εντελώς διαφορετικό. Λένε πως εκεί η ανατολή του ήλιου στη θάλασσα είναι ένα πανέμορφο θέαμα. Ο Φρανσουά ονειρευόταν αυτό το μέρος. Μερικές φορές η Λένα κοροϊδεύει τον εαυτό της. Προσπαθεί να τον πείσει πως ο Φρανσουά βρίσκεται ήδη εκεί και την περιμένει στην παραλία, στη στροφή του δρόμου ή σε κάποιο χωριό. Είναι πολύ ανακουφιστικό να το πιστεύει, να ξεγελιέται... Αλίμονο όμως, η ψευδαίσθηση δεν κρατάει πολύ. Και ο πόνος επανέρχεται, όπως κι η θλίψη. Ένα βράδυ, υπακούοντας σε μια παρόρμηση, η Λένα κλείνει ένα αεροπορικό εισιτήριο κι ένα δωμάτιο σε ξενοδοχείο. Δεν πρόκειται για μια απε-

ρίσκεπτη κίνηση αλλά μάλλον για μια παρώθηση που υπακούει σ' ένα κάλεσμα, μια προσταγή, πέρα από κάθε λογική.

Τις πρώτες μέρες βγαίνει ελάχιστα. Διαβάζει, κάνει μασάζ, πίνει ζεστά ροφήματα στο αγιουρβεδικό κέντρο περιποίησης του ξενοδοχείου και ξεκουράζεται στην κατάφυτη αυλή. Το περιβάλλον είναι ευχάριστο, σε προδιαθέτει να χαλαρώσεις, το προσωπικό είναι ευγενικό και διακριτικό. Όμως η Λένα δεν καταφέρνει να αφηθεί, να αναχαιτίσει τις σκέψεις που την πλημμυρίζουν. Δεν κοιμάται καλά τις νύχτες, βλέπει εφιάλτες, αποφασίζει να πάρει χάπια που της φέρνουν υπνηλία καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας. Τις ώρες του φαγητού δεν εμφανίζεται στο εστιατόριο, δεν έχει καμία διάθεση να υποστεί την υποχρεωτική συζήτηση με τους άλλους πελάτες, να συνάψει επιφανειακές σχέσεις στην τραπεζαρία, να απαντήσει σε ερωτήσεις που πιθανόν να της κάνουν. Προτιμά να κάθεται στο δωμάτιό της και να παραγγέλνει εκεί το φαγητό της, τσιμπολογώντας ανόρεχτα σε μια γωνιά του κρεβατιού. Η παρουσία των άλλων τη βαραίνει όσο και η δική της. Κι έπειτα, δεν αντέχει το κλίμα: η ζέστη και η υγρασία την ενοχλούν.

Δε συμμετέχει σε καμία από τις εκδρομές, σε καμία από τις επισκέψεις σε αξιοθέατα της περιοχής, περιζήτητα ωστόσο από τους τουρίστες. Σε κάποια άλλη ζωή, θα ήταν η πρώτη που θα ξεσκόνιζε στην

κυριολεξία τους τουριστικούς οδηγούς και που θα έσπευδε να εξερευνήσει εις βάθος τα πέριξ. Αλλά τώρα δεν έχει δυνάμεις. Αισθάνεται πως δεν είναι σε θέση να ενθουσιαστεί μπροστά σε οτιδήποτε, να νιώσει την παραμικρή περιέργεια για όσα υπάρχουν γύρω της, θαρρείς κι ο κόσμος είναι πια άνευ ουσίας και δεν αποτελεί παρά έναν χώρο κενό, ανυπόστατο.

Ένα πρωί, βγαίνει χαράματα απ' το ξενοδοχείο και κάνει έναν μικρό περίπατο στην έρημη ακόμη παραλία. Μόνο οι ψαράδες πηγαινοέρχονται ανάμεσα στις πολύχρωμες βάρκες, επιδιορθώνοντας τα δίχτυα τους, που σχηματίζουν μικρούς αέρινους σωρούς μπροστά στα πόδια τους, σαν σύννεφα αφρού. Η Λένα κάθεται στην άμμο και κοιτάζει τον ήλιο που ανατέλλει. Το θέαμα κατά έναν περίεργο τρόπο την ανακουφίζει, λες κι η βεβαιότητα του ερχομού μιας καινούριας μέρας τη λυτρώνει απ' όσα τη βασανίζουν. Βγάζει τα ρούχα της και μπαίνει στο νερό. Η δροσιά της θάλασσας πάνω στο δέρμα της τη γαληνεύει. Θα μπορούσε να κολυμπάει έτσι για πάντα, να χαθεί μέσα στα κύματα, που τη νανουρίζουν γλυκά.

Αποκτά τη συνήθεια να βουτάει στη θάλασσα την ώρα που τα πάντα ακόμη γύρω της κοιμούνται. Αργότερα, κατά τη διάρκεια της μέρας, η παραλία μεταμορφώνεται σ' ένα μέρος που κατακλύζεται από κόσμο, όπου μαζεύονται οι πιστοί, οι οποίοι μπαίνουν στο νερό με τα ρούχα, οι τουρίστες από τις δυτικές

χώρες, που τραβούν αχόρταγα φωτογραφίες, οι γυναίκες που πουλάνε φρέσκα ψάρια, οι πλανόδιοι, οι αγελάδες, που κοιτάνε το πλήθος να περνά. Τα χαράματα όμως, κανέννας θόρυβος δεν έρχεται να διαταράξει την ηρεμία του τόπου. Ανόθευτος από κάθε παρουσία, προσφέρεται στη Λένα σαν υπαίθριος ναός, ένα απάγκιο γαλήνης και σιωπής.

Μια σκέψη περνά μερικές φορές απ' το μυαλό της καθώς ανοίγεται προς το πέλαγος: θα αρκούσε να ξανοιχτεί λίγο ακόμα, ζητώντας από το κατάκοπο κορμί της να κάνει μια έσχατη προσπάθεια. Πόσο όμορφο θα ήταν να γίνει ένα με τα στοιχεία της φύσης, αθόρυβα... Ωστόσο επιστρέφει τελικά στην ακτή και ανηφορίζει προς το ξενοδοχείο, όπου την περιμένει το πρωινό της.

Καμιά φορά παίρνει το μάτι της έναν χαρταετό, πέρα, στη γραμμή του ορίζοντα. Μια πρόχειρη κατασκευή, με πάμπολλα μπαλώματα, που την κρατάει στα χέρια του ένα κοριτσάκι. Ένα κοριτσάκι τόσο λεπτοκαμωμένο και αδύνατο, που λες πως θα το πάρει ο αέρας και που βασιτιέται γερά από τη νάιλον κλωστή του χαρταετού, όπως ο Μικρός Πρίγκιπας πιάνεται από τα άγρια πουλιά σε μια εικονογράφηση του Σαιντ-Εξυπερύ που αρέσει πολύ στη Λένα. Αναρωτιέται τι κάνει η μικρή εδώ, σε τούτη την παραλία, την ώρα που μονάχα οι φαράδες δεν κοιμούνται. Το παιχνίδι με τον χαρταετό κρατάει μερικά

λεπτά κι έπειτα η μικρή απομακρύνεται κι εξαφανίζεται.

Εκείνη τη μέρα, η Λένα κατεβαίνει όπως πάντα, με τα χαρακτηριστικά τραβηγμένα από την αϋπνία – μια κατάσταση την οποία έχει συνηθίσει. Μέσα της έχει κάνει κατάληψη η κούραση – αυτό το τσουξιμο γύρω απ’ τα μάτια, η αόριστη αδιαθεσία που την κάνει να μην έχει όρεξη να φάει, τα πόδια της που είναι βαριά, η ανεπαίσθητη ζαλάδα, ο επίμονος πονοκέφαλος. Ο ουρανός είναι καθαρός, ένας ουρανός καταγάλανος που δεν έρχεται να τον ταράξει κανένα σύννεφο. Όταν θα προσπαθήσει αργότερα να θυμηθεί το νήμα των γεγονότων, θα καταλάβει πως της είναι αδύνατον να περιγράψει τη ροή τους. Ύπερεκτίμησε άραγε τις δυνάμεις της; Ή αγνόησε αυθαίρετα τον κίνδυνο της στάθμης του νερού που ανέβαινε, του αέρα που ολοένα δυνάμωνε όσο χάραζε; Ενώ ετοιμάζεται να γυρίσει πίσω στην ακτή, ένα ισχυρό ρεύμα την αιφνιδιάζει κι αρχίζει να την τραβά προς τα βαθιά. Από ένστικτο επιβίωσης, προσπαθεί αρχικά να παλέψει ενάντια στον ωκεανό. Μάταιη απόπειρα. Η θάλασσα δεν αργεί να υπερνικήσει τις προσπάθειές της, να απομυζήσει το μηδαμινό απόθεμα ενέργειας που οι άγρυπνες νύχτες της έχουν ήδη εξαντλήσει προ πολλού. Το τελευταίο πράγμα που ξεχωρίζει η Λένα προτού χάσει τις αισθήσεις της είναι η φιγούρα ενός χαρταετού που πετάει σε μια γωνιά του ουρανού από πάνω της.

Όταν συνέρχεται στην παραλία, αντικρίζει μπροστά της το πρόσωπο ενός μικρού κοριτσιού. Δυσκούρα μάτια την κοιτάζουν, γεμάτα φλόγα, λες και μέσα από την ένταση του βλέμματος επιχειρούν να την επαναφέρουν στη ζωή. Κόκκινες και μαύρες σκιές κινούνται γύρω της ανταλλάσσοντας ανήσυχα επιφωνήματα των οποίων η Λένα δεν καταλαβαίνει το νόημα. Η εικόνα της μικρής θολώνει μέσα στη γενικότερη αναστάτωση κι έπειτα σβήνει εντελώς στο ανθρωπομάνι που μαζεύεται ολόένα γύρω της.